

ביאור סוגי' בפרשה

מהרב אברהם גוטל ר"י דביר הקדש מ.ע.

אור כשדים

א. אני ה"א אשר הוצאתיך מאור כשדים פרשתן שיש. א' מהניסים המופלאים ביותר שנעשו לאאע"ה ה' באור כשדים. אשר נחשב לחלק מהמפרשים לנסיין הראשון מ' הנסיונות שהיו לא"א אבות ה' ג'.

לפי המדרש רבה לח"ג ומובא כך ברש"י לאחר שאאע"ה כתת את צלמי אביו וזאת לאחר שהקשה כל מיני שאלות 'מוזרות' כגון מי ברא את העולם ואיך בכלל ניתן לעלות על הדעת לעבוד פסל שיוצר בבית חרושת ולקוות שזה יעזור למשה... הלך תרח 'להתלונן' אצל נמרוד מה לעשות עם ה'מרדן' והתשובה שקיבל היתה נחרצת: 'לכבשן' אולי כוונתו המרושעת היתה שאפי' לא ישאר מה לקבור...

והקב"ה שומר חסידיו ועשה נס ואאע"ה הסתובב שם כמו בטיול ויצא משם חי. מכאן והילך נחלקו המפרשים ואמרו לי שזה שני דעות שם במדרש רבה אך לא מצאתי התיב"ע מביא שהאומות טענו שזה לא יתכן לולי שאחיו הרן שהי' ידוע כקוסם ומכשף עשה כאן איזה קסם וכישוף בכדי להציל את אברם ואז יצאה אש מהשמים ושרפה את הרן בכדי להראות שאפי' את עצמו אינו מצליח להציל איך יציל את אברם וממלא כולם היו חייבים להודות שיש בו"ע.

אך רש"י הרמב"ן מביאים זאת קצת אחרת. כשאברם יצא מהכבשן חי נגשו האומות להרן. ושאלו אותו האומות 'הלנו אתה אם לצרנו' וענה להם שאם לפני כן ה' מה להסתפק עכשיו שאברם ניצל וודאי שהוא אתו והשליכו גם אותו.

רק שמקובל לספר זאת אחרת ולומר שהרן בעצמו ה' מסופק וכשראה שאברם ניצל קפץ לכבשן. לא ראיתי היכן גרסה זו מופיעה אך כך כולם מכירים את סיפור אור כשדים. מ"מ קשה לי על גרסה זו קושיות ששנים הציקו לי א. מה רצה הרן להרויח בקפיצה זו וכי ה' זה שעת השמד וכי איימו עליו בעיניים שעליו ה' ברירה או לקפוץ לכבשן או להשתמד ואם אכן אלה הנתונים מדוע אינו חלק מהסיפור לכן ה' נראה מצורת הסיפור שהתנדב מעצמו לבדוק האם גם אותו יצילו וכאן השאלה הגדולה מה פתאום שאם זרקו את אברם שהי' אברם העברי שכולם מעבר א' והוא מעבר הב' וכתת הצלמים ולכן ניצל שיצילו אף אותו הרי זו התאבדות גמורה. וכל עוד אין לי מקור מוסמך לגי' זו היא נראית מוטעת.

רק שקשה לי לפי פ' התיב"ע מה חטא הרן שצריך להשרף וכי בגלל שהאומות חשבו שהוא מציל את אברם זה צריך לגרום עליו לכזה גזר דין ולרמב"ן יש להעיר מדוע נזכרו לשאול את הרן רק אחרי שניצל אברם ולמה רק אותו הרי מסתמא היתה לאברהם 'מפלגה' שהרי אברם מגייר את האנשים א"כ מדוע לא השליכו את כולם מלכתחילה. ולכאורה שע"ז אפשר ליישב בפשיטות אם אברם ה' נשרף ח"ו כל אלה שתחילו בתהליך התקרבות היו חוזרים לכפור ורק אחרי שניצל אאע"ה שהוכח שיש בו"ע עכשיו נהיתה לכופרים בעי' עם ה'מפלגה' ולגבי הערה ב' אולי 'מרכזי הגיור' נפתחו רק לאחר אור כשדים שהי' זה בגדר 'נאום השפנים' של מרן הרב שך צצוק"ל ולפני כן רק הרן ה' אתו ועיין.

ב. הנה האב"ע בס"פ נח מקשה קושיא חזקה ביותר הנה א' מבני נחור הנזכר בס"פ וירא הוא כשד שעל שמו נקרא המקום אוכ"ש שהרי תולדות כשד הם הכשדיים וא"כ איך יתכן שתרח יצא ממקום שאולי עוד לא נולד זה על שמו יקרא בעתיד המקום. מוכרח שהי' למקום שם אחר ורק מרע"ה קרא לו בתוה"ק לפי המקובל לקרא למקום בימיו וכנראה ששם נולד אאע"ה שהרי כ' שהרן אחיו מת בארץ מולדתו באוכש"ד ומסתמא גם אאע"ה נולד שם ושם נצטווה על לך לך.

הרמב"ן מכאן מאריך מאוד בכל עניין מיקום אור כשדים ובאיזה שלב בחיים אאע"ה הי' שם. ומוכיח הרמב"ן שלא יתכן שאאע"ה נולד באוכ"ש א. כי אאע"ה הי' מבני שם ואוכ"ש וארץ שנער היתה שייכת לבני חם ב. כתוב ויבא הפליט ויגד לאברהם העברי פרשתן רביעי לא הכשדי וגם כתוב כע"ז ביהושע כד ב מעבר לנהר ישבו אבותיכם מעולם תרח אבי אברהם ואבי נחור ובפרט שהמילה מעולם משמעותה ששם נולדו אאע"ה ונחור ועוד שמיד אח"כ כתוב ואקח את אביכם את אברהם מעבר לנהר. ג. וראי' לכל זה הוא כי נחור הי' בחרן. [לא מצאתי זאת מפורש רק נלע"ד להוכיח שעוד אצל יעקב נאמר שהלך ללבן שהי' בחרן ריש פ' ויצא ואאע"ה אמר לאליעזר כי אם אל ארצי ומולדתי תלך חיי שרה שני ובס"פ נח נאמר שתרח לקח את אברם ואת הרן ואת לוט ויצא אתם מאוכ"ש ללכת ארצה כנען ואילו את נחור לא לקח משמע שנשאר במקום הולדתו ואם הי' זה אורכ"ש הי' נחור צריך להשאר שם ואיך הגיע לחרן. וקצת יש להעיר בדבריו שהרי בפסוק זה משמע שבדרך לכנען עברו דרך חרן ועיין בסמוך ביאור הרמב"ן לזה ולכאורה זה קצת סותר ראייתו ויל"פ.]

מוכח מכ"ז שמולדתם היתה בארם מעבר לנהר שהרי בבני שם נאמר ויהי מושבם ממשא בואכה ספרה הר הקדם נח ששי ואצל בלק נאמר מן ארם ינחני בלק מלך מואב מהררי קדם בלק רביעי משמע ששם שכנו בני שם מאז חלוקת הארץ לארצותם בגוייהם נח שם. והנה מזה שכ' אל ארם נהריים אל עיר נחור חיי שרה שלישי משמע שארם הוא שם הארץ ושחרן הוא שם העיר.

מבאר הרמב"ן שנקראת הארץ ארם 'נהריים' ע"ש שיושבת בין ב' הנהרות הפרת והחידקל. ותרן הוליד את אברהם ונחור שם בארם מעבר הנהר בארץ אבותיו והלך רק עם אברהם לאוכ"ש שם נולד הרן לכך נחור נשאר בחרן. וכרצו לברוח מאוכ"ש מחמת המלך שהציק להם רצו להרחיק למקום מרוחק שאפי' שפתו שונה כנען אז חזרו לחרן והיו שם ימים רבים וקצ"ב אם הוא בורח מה הוא מתעכב ותרן מת שם ושם נצטווה אאע"ה לך לך ודוחק הרמב"ן שמה שנאמר וימת הרן וכו' בארץ מולדתו באוכ"ש הולך רק על הרן כי רק הוא נולד שם.

ג. מביא הרמב"ן שהאב"ע מקשה לא מצאתי זאת באב"ע שלפנינו מדוע לא הוזכר נס זה של אוכ"ש. הרמב"ן המפורסם מביא שכבר יראה זאת להלן והוא עה"פ אלה בני לאה... כל נפש... שלושים ושלוש ויגש חמישי שכל התורה מלאה בניסים נסתרים ולא כ' את הניסים רק מה שהודיעו קודם שיקרו ולא את הניסים המזדמנים כי כך בכל התורה שהרי העונשים על העברות אינם מידיים וכן התפילות שמשנות גזירות הכל נסתר. ומוסיף הרמב"ן שכאן גם הגויים לא הזכירו נס ופלא זה שהרי הם חשבו שהי' כאן מעשה כשפים וא"כ הי' צריך להביא את טענותיהם ומה שאאע"ה השיב. ולכתוב פולמוס זה נמנעה התוה"ק ככל הניסים שלא הודיעו עליהם קודם ממלא נשאר שזה רק נרמז. והיכן, בפסוק דראשית דברנו מהו שכ' אני ה"א אשר הוצאתיך מאוכ"ש הרי יכל לכתוב לקחתך וכד' ומהו הוצאתיך ללמד יצא שהייתה כאן הוצאה בע"כ של מי שהוא המעכב והוא המלמד על הנס הגדול של אוכ"ש.